

PAM Samenvatting onderzoek *‘De aandacht voor het geneesmiddel Methotrexaat’*

Achtergrondinformatie

Methotrexaat (MTX) wordt vooral voorgeschreven bij reumatoïde artritis en psoriasis. Met MTX worden uitstekende resultaten behaald, dit onderschrijven ook de reumatologen en dermatologen. Bij deze indicaties wordt een dosering gehanteerd van eenmaal per week. Daarentegen wordt bij sommige vormen van kanker een dosering toegepast van eenmaal per dag.

Het verschil tussen deze doseerfrequenties van MTX heeft in de praktijk tot problemen geleid. Zo hebben er sinds 2007 dertien ongevallen plaatsgevonden met methotrexaat, waarvan zes met een fatale afloop. Deze ongevallen zijn toe te schrijven aan verschillende fouten binnen de hele zorgketen. In de meeste gevallen betrof het een onjuiste doseerfrequentie van MTX door o.a. een gebrek aan kennis over het doseerregime en de toxiciteit.

In het kader van de methotrexaat problematiek heeft de KNMP, in samenwerking met het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (CBG), de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) en verschillende koepels die betrokken zijn bij het voorschrijven en afleveren van methotrexaat, een aantal concrete adviezen en voorzorgsmaatregelen opgesteld om nieuwe ongevallen met MTX te voorkomen.

Via diverse communicatiekanalen zijn de adviezen en voorzorgsmaatregelen onder de aandacht gebracht bij de apothekers in Nederland.

Resultaten

Informatieverstrekking en tevredenheid over MTX adviezen en voorzorgsmaatregelen

Aan de apothekersassistenten is gevraagd of zij de afgelopen twee jaar informatie hebben ontvangen over de adviezen en voorzorgsmaatregelen rondom methotrexaat. Hierbij geeft 95,2% van de apothekersassistenten aan een of meerdere keren informatie te hebben ontvangen en slechts 4,8% heeft geen informatie ontvangen.

In totaal is 99,4% van de apothekers op de hoogte van de adviezen en voorzorgsmaatregelen omtrent methotrexaat, slechts een apotheker is hiervan niet op de hoogte.

Doel van het onderzoek

In 2010 is een onderzoek uitgezet onder apothekers en apothekersassistenten met het doel om na te gaan op welke wijze de berichtgeving vanuit de KNMP over de adviezen en voorzorgsmaatregelen – met betrekking tot het afleveren van MTX in de apotheek – heeft geleid tot extra aandacht in de apotheek en in welke mate deze adviezen en voorzorgsmaatregelen zijn geïmplementeerd in de apotheek.¹

¹ Voor dit onderzoek werden 1013 deelnemers van PAM (apotheekmedewerkers werkzaam in de openbare apotheek) benaderd om een online vragenlijst in te vullen (respons 36,1%). Tevens zijn er 500 apotheken in Nederland at random uit het ledenbestand van de KNMP geselecteerd en benaderd (respons 39,6%).

De apothekersassistenten zijn voornamelijk op de hoogte gesteld van de adviezen en voorzorgsmaatregelen rondom methotrexaat via de apotheker (88%) en een werkoverleg (67,8%). Bij de apothekers zijn de belangrijkste communicatiekanalen de KNMP e-mail update, het PW en de KNMP nieuwsbrief (zie tabel 1).

Communicatiekanalen	Percentage apothekersassistenten	Percentage apothekers
Apotheker	88,0	
Collega's	8,7	
Werkoverleg	67,8	
Koffiepauze	14,4	
PW	2,4	85,8
Optima Farma	24,0	
Nieuwsbrief	13,9	53,4
E-mail update	4,8	88,6
CMR alert	1,4	
Anders	7,2	20,5

Tabel 1: Communicatiekanalen

Van de apothekersassistenten is 67,8% tevreden over de gegeven informatie. Daarnaast is 3,4% zeer ontevreden over de informatieverstrekking middels de verschillende communicatiekanalen (zie tabel 2). Deze apothekersassistenten hebben aangegeven dat de werkwijze veranderd is en dat methotrexaat pas mag worden afgeleverd na controle van de apotheker. Daarnaast zijn de ontevreden apothekersassistenten van mening dat de gegeven informatie door de apotheker uitgebreider had mogen zijn.

	Percentage apothekersassistenten	Percentage apothekers
Geen mening	0,5	1,1
Zeer ontevreden	3,4	0
Ontevreden	3,8	2,3
Tevreden	67,8	76,1
Zeer tevreden	19,7	19,9
Totaal	95,7	99,4

Tabel 2: Tevredenheid informatieverstrekking.

Controle van voorschrijven via het recept

Wat betreft het ondernemen van een actie in het geval dat er op een methotrexaat recept het gebruikadvies "gebruik bekend" of "gebruik volgens schema" staat, geeft 49% van de apothekersassistenten aan navraag te doen bij de patiënt, 29,3% geeft aan navraag te doen bij de voorschrijver en 9,1% gaat in overleg met de apotheker.

50% van de apothekersassistenten vraagt de indicatie na wanneer deze onbekend is en 53,8% vraagt de indicatie na als de dosering een maal daags een tablet is.

De indicatie van methotrexaat wordt door 60,2% van de apothekers soms nagevraagd en wordt altijd nagevraagd door 31,3%. Daarnaast vraagt 8,0% van de apothekers de indicatie nooit na. Indien het gebruikadvies eenmaal daags een tablet is, vraagt 92,0% van de apothekers de indicatie altijd na.

Op het etiket van methotrexaat geeft het grootste deel van de apothekers (86,9%) en apothekersassistenten (85,6%) naast het gebruikadvies ook de dag van inname aan en een deel geeft alleen het gebruikadvies aan (zie tabel 3).

	Percentage apothekers	Percentage apothekersassistenten
Dag van inname en het gebruikadvies	86,9	85,6
Het gebruikadvies	12,5	12,5
Gebruik bekend	0,0	0,0
Gebruik volgens schema	0,0	0,0

Tabel 3: Informatie op het etiket

Aflevering van methotrexaat aan de patiënt

Het grootste deel van de apothekers (73,3%) en apothekersassistenten (73,6%) geeft aan dat de eindcontrole van methotrexaatrecepten wordt uitgevoerd door de apotheker, vóór aflevering aan de patiënt. Een deel (respectievelijk 25% en 18,8%) geeft aan dat iedere apothekersassistent deze eindcontrole mag uitvoeren.

Uit de toelichtingen blijkt dat met name het advies over de eindcontrole door de apotheker problemen geeft in de praktijk. Veel apothekers zijn van mening dat dit advies in de praktijk niet haalbaar is, omdat er niet altijd een apotheker aanwezig is. Bovendien is iedere apothekersassistent na goede instructie van de apotheker kundig genoeg om de eindcontrole uit te voeren. Het blijkt in de praktijk niet handig te zijn om een apothekersassistent aan te wijzen om de eindcontrole uit te voeren bij een methotrexaatrecept, omdat veel apothekersassistenten parttime werken.